

6 Şubat 2023 Depremlerine Müdahale Mevzuatının ve Silahlı Kuvvetlerin Müdahalesinin Değerlendirilmesi

Erdi Mert TÜRK*

* Avukat, Ankara Barosu. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku ABD Yüksek Lisans Öğrencisi. (E-mail: av.erdimertturk@gmail.com). **ORCID:** 0000-0002-8838-7849.

6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİNE MÜDAHALE MEVZUATININ VE SİLAHLI KUVVETLERİN MÜDAHALESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Doğal afet gerçekleştikten sonra afet bölgesine yapılacak müdahale, zararı azaltmak adına çok kritiktir. Bu sebeple, devletler doğal afetlere müdahale husunda yasal düzenlemeler oluştururlar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de doğal afetlerle ve özellikle deprem tehdidiyle devamlı yüzleştiği için geniş bir doğal afetlere müdahale mevzuatına sahiptir. 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli sırasıyla 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiş olup, gerçekleşen bu depremler 13.5 milyon insanı ve 110 bin kilometrekarelik bir alanı doğrudan etkilemiş; binlerce vatandaşın hayatını kaybettiği, büyük bir yıkıma sebep olmuştur. Bu depremler sebebiyle meydana gelen zararı azaltmak ve deprem bölgesine müdahaleyi sağlayabilmek amacıyla hazırlanmış yasal düzenlemelerin uygulanmasında bazı sorunlar meydana gelmiştir. Çalışmamızda öncelikle depreme müdahalede uygulanacak mevzuat hükümleri belirlenmiş olup, daha sonrasında ise 6 Şubat depremlerinin gerçekleşmesinden sonra, kurum ve kuruluşlar ile kamu görevlilerinin kendilerine tevdi edilmiş vazifeleri yerine getirip getirmediikleri, deprem sonrasındaki zararı azaltmak için kullanabilecekleri argümanları kullanıp kullanmadıkları ve silahlı kuvvetlerin deprem bölgesindeki müdahale hareketlerinin yeterliliği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Deprem doğal afet depreme müdahale

afet yönetimi 6 şubat depremleri

EVALUATION OF LEGISLATION ON RESPONSE TO 6 FEBRUARY 2023 EARTHQUAKE AND INTERVENTION OF ARMED FORCES

ABSTRACT

After a natural disaster occurs, the intervention to be made in the disaster area is very critical to prevent damage, and due to the importance of this interpretation, states create legal structures in response to natural disasters. A wide range of natural disaster response legislation as the Republic of Turkey constantly faces natural disasters and especially earthquakes. On February 6, 2023, two earthquakes with a magnitude of 7.7 and 7.6, centered in Kahramanmaraş, Pazarcık and Elbistan, respectively, occurred, and these earthquakes directly affected 13.5 million people and an area of 110 thousand square kilometers; Thousands of people lost their lives and caused great destruction. Some malfunctions occurred because of the legal regulations prepared to reduce the damage caused by these earthquakes and to ensure the intervention of earthquake zones. In our study, firstly, the legal regulations of the earthquake response procedure were determined, and then, after the 6 February earthquakes, whether the institutions and organizations and public officials fulfilled their assigned duties, whether they used the explosions they could use to reduce the damage after the earthquake, and the response movements of the explosive forces in the earthquake region were determined. adequacy has been evaluated.

Keywords:

Earthquake

natural disasters

earthquake response

disaster management

february 6 earthquakes

GİRİŞ

Türkiye’de oldukça büyük bir yıkım sonucu doğuran 6 Şubat 2023’te Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli gerçekleşen depremler çok farklı tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalar farklı başlıklarda ele alınabilecek olup makale konusunu ilgilendiren tartışma ise; 110 bin kilometre karelik bir alanı kapsayan, binlerce insanın hayatını kaybettiği, on binlerce binanın yıkıldığı ve zarar gördüğü, depremin etkilediği illerde adeta hayatı durma noktasına getiren bu olaya müdahale kısmına ilişkindir.

Bu denli büyük bir depreme müdahale sorumluluğu doğrudan devletindir. Devlet, depreme müdahaleyi kurumları, kuruluşları ve personelleri aracılığıyla yerine getirebilecektir. Deprem bölgesine yapılan müdahalede belki de en çok eleştirilen husus, devletin kurum, kuruluş ve personellerinin bazı bölgelere çok geç ulaşması, özelinde ise kalabalık bir insan gücüne sahip olan Türk Silahlı Kuvvetleri’nden (TSK) yeterince yararlanılamadığı düşüncesidir.

Makalenin çalışma konusu gereğince, öncelikle 6 Şubat depremlerinin etki büyüklüğü belirlenmiş olup sonrasında ise depreme olağan ve olağanüstü hal durumlarında müdahalede uygulanacak yasal düzenlemeler değerlendirilecektir. Bu düzenlemeler göz önüne alınarak diğer kurumların müdahaledeki rolü ve kabiliyeti değil yalnızca silahlı kuvvetlerin depreme müdahale konusundaki kullanılabilirliği, rolü ve kabiliyeti tartışılacaktır. Bu tartışmanın ardından fiili duruma ilişkin değerlendirmeler yapılacak olup bunun sonucunda “depreme müdahale mevzuatının yeterli olup olmadığı”, “kurumların ve kamu görevlilerinin sorumluluklarını tam anlamıyla yetine getirip getirmediikleri” ve “silahlı kuvvetlerin depreme müdahalesinin yeterli olup olmadığı” soruları da cevaplanmış olacaktır.

I. 6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİ

Doğal afetler meteorolojik ve jeolojik-jeomorfolojik olaylar ile insan ve toplum arasındaki etkileşimin sonucu olarak ortaya çıkan can ve mal kaybına sebep olan yıkımlardır.^[1] Doğal afetler pek çok alt başlık altında değerlendirilebilecekken Türkiye’de en sık görülen türleri; deprem, sel, orman yangınları, çığ, heyelan ve kaya düşmesi olarak sıralanabilecektir.^[2]

Çalışmamızın odaklanacağı tür olan deprem afeti ise; Türkiye’den Kuzey, Güney ve Batı olmak üzere üç ana hattın geçmekte olup bir ağ görüntüsü vermektedir. Ayrıca ülke topraklarının % 93’ü deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır.^[3] Bu oranın sonucu olarak ülke topraklarında sayısız deprem meydana gelmiştir. Öyleki Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)’nın verilerine göre Türkiye’de yalnızca 2020 yılında 33 bin 824 yer sarsıntısı kaydedilmiştir. Türkiye’nin bulunduğu coğrafyada büyük olarak nitelendirilebilecek depremler incelendiğinde ise, 1500’lü senelerden 2023 yılına kadar farklı zamanlarda 7 ve üstü büyüklüğünde 23 deprem gerçekleşmiştir.^[4] Bu depremler neticesinde sayısız can ve mal kaybı yaşanmıştır.

Son olarak 6 Şubat 2023 tarihi saat 04.17’de Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesinde 7.7 büyüklüğünde, yine aynı gün saat 13.24’te ise Elbistan ilçesinde 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir.^[5] Bu iki deprem Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana,

[1] Hikmet Yavaş, *Doğal Afetler Yönüyle Türkiye’de Belediyelerde Kriz Yönetimi*, 1.baskı, (Ankara:Orion Yayınevi,2005), 282.

[2] Seda Kundak ve Mikdat Kadioğlu, *İlk 72 Saat*, (Ankara: T.C. Başbakanlık Afet Ve Acil Durum Başkanlığı, 2011), 40.

[3] Fatih Altun, “Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme,” *Sosyal Çalışma Dergisi* 2, no.1 (Haziran 2018): 5.

[4] TRTHABER, “Türkiye’de gerçekleşen büyük depremler,” 3 Mart 2021, Erişim Tarihi: 3 Mart 2023. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-gerceklesen-buyuk-depremler-561205.html>

[5] AFAD, “Kahramanmaraş-Pazarcık’ta Meydana Gelen Deprem Hakkında Basın Bülteni–5, 6 Şubat 2023,” Erişim Tarihi: 4 Mart 2023.<https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hk-basin-bulteni5#:~:text=06.02.2023%20tarihi%2004.17'de,bir%20deprem%20daha%20meydana%20gelmi%C5%9Ftir.>

Osmaniye, Gaziantep ve Şanlıurfa olmak üzere toplam 10 ili doğrudan etkilemiştir. Bu iki depremden sonra 21 Şubat 2023'te merkez üssü Hatay'ın Defne ilçesi olan 6.4 büyüklüğünde ve Hatay'ın Samandağ ilçesinde ise 5,8 büyüklüğünde iki farklı deprem daha olmuştur. Bu depremlerle birlikte yüzlerce artçı deprem meydana gelmiş olup artçılar hala devam etmektedir. Tüm bu depremler sonucunda, 23 Şubat 2022 tarihi itibarıyla, 43 binden fazla insanın hayatını kaybettiği açıklanmış^[6] olup bu rakam ne yazık ki her geçen gün artmaktadır.

II. DEPREME MÜDAHALE MEVZUATI

Afet Yönetimi, afet öncesinde afetlere hazırlık ve afetlerden sonra müdahale etme ve iyileştirme gibi çalışmaların tümünde yapılması gereken çalışmaların toplumun tümünü kapsayacak şekilde planlanması, desteklenmesi, koordine edilmesi, gereken mevzuat ve kurumsal yapıların oluşturulması veya yeniden düzenlenmesi ile etkin ve verimli bir uygulamanın sağlanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarının, kaynaklarının bu amaç doğrultusunda yönlendirilmesi olarak tanımlanır.^[7]

Afet yönetiminde ve depreme müdahalede etkin ve yetkili olan devlettir. Devlet, afete müdahaleyi kurum ve kuruluşları aracılığıyla yerine getirebilecektir. Kurum ve kuruluşların harekete geçmesi için öncelikle mevzuatta görev ve yetki tanımlarının yapılması gereklidir. Sonrasında ise, mevzuattan kaynaklanan bu görev ve yetkinin kullanılması kamu görevlileri tarafından yerine getirilecektir. Depreme müdahaledeki başarısızlık afet yönetimindeki eksiklikleri gündeme getirmiştir. Makalenin çalışma konusu gereği afetten sonraki müdahale hususu irdelenecek olup bu müdahalede yararlanılacak mevzuat hükümleri değerlendirilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin geniş bir doğal afetlerle mücadele mevzuatı bulunmaktadır. Normlar hiyerarşisinin en üstünde yer alan Anayasa başta olmak üzere kanunlar, kararnameler, yönetmelikler, planlar ve sair düzenlemelerde doğal afetlerin öncesinde ve sonrasında yapılacaklara

[6] *HaberTürk*, "Bilanço ağırlaşıyor!," 23, Şubat 2023. Erişim Tarihi: 4 Mart 2023. <https://www.haberturk.com/deprem-olu-sayisi-ve-yarali-sayisi-son-dakika-aci-bilanco-aciklandi-23-subat-2023-depremde-son-durum-3567941>

[7] Ali Murat İlhan, "Afetler ve İnsani Yardım Operasyonlarında Silahlı Kuvvetlerin Rolü," *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 2, no.1 (Temmuz 2016): 109.

ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Bu düzenlemeler olağan ve olağanüstü hal durumlarındaki ayırım göz önüne alınarak incelenecektir. Öyle ki sair düzenlemeler uygulama alanı bulabilecektir.

A) OLAĞAN DÖNEMDE DEPREME MÜDAHALE

Olağan dönemde deprem (yer sarsıntısı) halinde zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında asli olarak 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri ve Resmi Gazete’de 24/2/2022 tarihinde yayımlanan Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği ile 15 Eylül 2022 tarih ve 31954 sayılı, Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile yürürlüğe giren Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) uygulama alanı bulacaktır.

1- 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun Hükümleri

7269 sayılı Kanun’a göre; afetin meydana gelmesi halinde bu kanun gereğince alınması lazım gelen acil tedbirlerin ittihazına afetin meydana geldiği bölgenin valisi yetkilidir. Ayrıca yine aynı Kanun’un 6. Maddesinde, mülki idare amirlerine olağanüstü yetkiler vermiştir. Bu yetkiler şöyle sayılmıştır:

“18–65 yaş arasındaki bütün erkeklerle(Askerler ve hakim sınıfından bulunanlar hariç olmak üzere) görev vermeye, bedeli, ücreti veya kirası sonradan ödenmek üzere canlı, cansız, resmi ve özel her türlü taşıt araçlarına ve gerekli makina, alat ve edevatına el koymaya ve hiçbir kayda ve merasime tabi olmaksızın tedavi, kurtarma, yedirme, giydirme ve barındırma gibi işlerle bu gibi işlerin gerektirdiği acil satınalmaları ve kiralamayı yapmaya, Devlete, mahalli idarelere, evkafa, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile bunlara bağlı kurumlara ilişkin her türlü taşınmaz malları; yetmemesi halinde de diğer tüzel kişiler ile gerçek kişilere ait bina ve müstemilatı ile bahçe ve arsa gibi araziye geçici olarak işgal.”

Ayrıca Kanun’un 7. maddesinde Afet bölgelerinde veya civarında bulunan ordu, jandarma, kıta birlik ve müessese kumandanları, hazarda, kendilerinden vali veya kaymakamlar tarafından istenilecek yardımları üstlerinden emir beklemeksizin yapmaya mecbur oldukları düzenlenmişken Kanun’un 8. maddesinde ise iletişimin sağlanması için tedbirler ve kolaylıklar sağlanacağına

dair hüküm mevcuttur. Yine Kanun'un 9. maddesi ise; afet meydana geldiğinde ilk yardımları bölgeye yetiştirmek için her türlü kara, deniz, ve hava nakil vasıtaları ile bedeli sonradan ödenmek üzere, sevk edileceğini düzenlemiştir. Yine Kanun'un diğer maddelerinde afetin etkilerini azaltmak ve afet sonrasında yapılacak müdahaleler de dahil bir çok husus düzenlenmiştir.

Kanun'un detaylı değerlendirmesini yapmak makale sınırları çerçevesince mümkün değildir. Lakin en kısa değerlendirme sonucu görüldüğü üzere; Kanun, afetten sonraki müdahaleye ilişkin asli sorumluluğu ve yetkiyi mülki idare amirlerine yani vali ve kaymakamlara vermiştir.

2- Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği

Resmi Gazete'de 24/2/2022 tarihinde yayımlanan Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği'nin amacı, ilgili Yönetmeliğin 1. maddesinde tanımlanmıştır:

“Bu Yönetmeliğin amacı; afet ve acil durumlara müdahalede ihtiyaç duyulacak kapasiteyi ulusal ve yerel düzeyde planlamak, bu kapasitenin olay bölgesine hızlı ve etkin bir şekilde ulaştırılmasını ve kullanılmasını sağlamak, müdahale hizmetlerini ve bu hizmetlerin koordinasyonundan sorumlu ana ve destek çözüm ortaklarının ve yerel düzeyde sorumlu birimlerin, görev ve sorumlulukları ile planlama esaslarını belirlemektir.” Yine bu Yönetmeliğin kapsamı 2. maddesinde: *“Bu Yönetmelik, afet ve acil durumlarda müdahale hizmetlerini yürütecek bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, valilikler, kaymakamlıklar, özel ve özerk kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişileri, bunların görev ve sorumlulukları ile bunlar arasındaki işbirliği, koordinasyon ve karşılıklı yardımlaşmaya dair iş ve işlemleri kapsar.”*

İlgili Yönetmelikte; afet ve acil durum müdahale hizmetlerinin planlanacağı, bu planlamanın Türkiye Afet Müdahale Planı(TAMP) adında olacağı, TAMP'a göre ulusal ve yerel düzey çalışma grubu planları ve olay türü planları hazırlanacağı belirtilmiştir. Yine Yönetmelikte İl ve ilçe afet müdahale planları ile İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulları'nın bulunacağı bunun yanında yerel düzey çalışma grubu operasyon planlarının hazırlanacağını belirtilmiştir. Yönetmelikte medya ve halkla ilişkilerin sağlıklı yürütülmesini sağlamak için ayrıca afet iletişim grubu planı olacağı belirtilmiştir.

Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği 13. Maddesinde, Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezlerinin kurulacağını, bu merkezlerin İl Afad Merkezleri ve İlçe Afad Merkezleri şeklinde olacağını, koordinenin sağlandığı bu merkezlerin 7 gün 24 saat kesintisiz çalışması, güvenli bilgi işlem ve haberleşme sistemleri ile donatılması sağlanacağı belirtilmiştir. Yine aynı maddeye göre, Afet Yönetim Merkezleri altında çalışma grupları yer alacak olup bu çalışma gruplarının isimleri çalışma grubu sekreteryası, koordinasyon ekipleri ve saha destek ekipleridir.

İlgili Yönetmeliğin beşinci bölümünde Koordinasyon Birimleri, İş Bölümü ile Görev ve Sorumluluklar detaylı biçimde açıklanmıştır. Özetle Yönetmelikte, afet anında iş bölümü belli olup, herkesin görev ve sorumluluğu belirlenmiştir. Bu görev ve sorumluluklarda TAMP'ta yer alan ana ve destek çözüm ortaklarının yani Bakanlıkların ve diğer kamu kurumlarının görev ve sorumluluklarının yanında illerdeki ve ilçelerdeki afet ve acil durumun yönetiminden sorumlu vali ve kaymakamların da görev ve sorumlulukları Yönetmeliğin 26. Maddesinde detaylı şekilde düzenlenmiştir. Vali ve kaymakamların temel görevi aslında bölgedeki afeti yönetmek ve koordinasyonu sağlamaktır. Yine Yönetmelikte, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ve İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulunun görev ve sorumlulukları da belirlenmiştir. Bu Kurullar daha çok destek unsur olarak ve afetten önceki planlamayı yapmak için görevlendirilmiştir.

Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği, afet yönetimini belirlemek için hazırlanmış olup müdahalenin ve koordinasyonun nasıl olacağına dair detaylı açıklamalar yapmıştır. Öyleki bu açıklamalar, en küçük birimlere kadar düşünülüp Yönetmelik'te kendilerine yer bulmuştur. Değerlendirildiği üzere Yönetmelik, depreme müdahale ve afet yönetimi için yeterli olup, depremdeki aksaklıklar göz önüne alındığında Yönetmeliğin işlemediği görülmüştür.

3- Türkiye Afet Müdahale Planı

Türkiye'de doğal afetlerle etkin müdahale edilebilmesi amacıyla T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuş olup ayrıca, Türkiye'nin afetlere müdahalelerde hangi kurumların, hangi hususlarda asli veya destek unsur olarak kullanılacağı ve bu kullanımın

nasıl olacağına ilişkin Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmıştır.^[8] Plan, 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler İle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, 24/2/2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği’ni içine alan, geniş bir mevzuatı dayanak almaktadır.

Plan, afetlere müdahalenin yeknesak olabilmesi için 2014 yılında ilk haliyle yürürlüğe girmiş olup 15 Eylül 2022 tarih ve 31954 sayılı, Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile yürürlüğe giren Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ile son halini almıştır.

Bu planın en temel amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait görev ve sorumlulukları tanımlamak; afet öncesi, sırası ve sonrasında müdahalenin temel ilkelerini tespit etmektir. TAMP, yaşanabilecek her türlü, doğal afet ve acil durumlara müdahalede görev alacak, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve gerçek kişileri kapsamaktadır.

TAMP’ın metin içeriği değerlendirildiğinde, plan en ince ayrıntısına kadar düşünülmüş olup afete müdahale anlamında herkesin sorumluluğunu belirlemesi hasebiyle müdahale düzeninin oluşmasını sağlamaktadır. Plana uyulduğu takdirde her bakanlığın, kurumun ve kuruluşun yapacağı iş bellidir.

4- 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu

Deprem anı ve sonrasında 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 11/D Maddesi de uygulama alanı bulabilecektir. İlgili madde hükümlerine göre; valiler, ilde çıkabilecek veya çıkan olayları emrindeki kuvvetler ile önleyemezse İçişleri Bakanlığından yani Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü’nden ve gerekirse tüm en yakın kara, deniz ve hava birlik komutanlığından mümkün olan en hızlı vasıtalar ile müracaat ederek yardım isterler. Valinin yaptığı yardım istemi geciktirmeksizin yerine getirilir. Ayrıca gelen birliklerin koordinasyonu ile sevk ve idaresinde valinin rolü büyüktür. Ayrıca Anayasa m. 126 ve İl İdaresi Kanunu m. 3, illerin idaresi bakımından yetki genişliği esasını getirmiştir. Buna göre, valiler kendilerine kanunlarda verilen görevleri yerine getirirken

[8] Bkz. “Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP),” Erişim Tarihi: 10 Mart 2023. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf

merkeze sormadan merkez adına ve hesabına karar alma imkanına sahiptirler.^[9] Yani deprem bölgesindeki illerin valileri deprem olur olmaz kendi yetki alanlarında bulunan TSK birliklerinden yardım isteyebilirlerdi. İlgili TSK birlikleri de bu yardım talebini derhal yerine getirmekle yükümlü olurlardı.

5442 s. Kanun'un 11/D maddesinin uygulanması için 1997 yılında Emniyet Asayiş Yardımlaşma Protokolü (EMASYA) yürürlüğe girmişti. İlgili protokol Türk Silahlı Kuvvetleri'nin deprem gibi toplumsal düzeni etkileyen olaylara validen izin alarak müdahalesini sağlıyordu. EMASYA Protokolü'nde kimin ne yapacağı, neden ve hangi bölgeden sorumlu olacağı önceden ayrıntılı bir şekilde belirleniyordu.^[10] Araçların, iş makinalarının ve diğer teçhizatın kullanımı tüm detaylarıyla belirtiliyordu. EMASYA protokolü farklı gerekçelerle 2010 yılında yürürlükten kaldırıldı lakin protokolün yeri doldurulamadı.

5- 7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu

7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu'da bir doğal afet türü olan deprem anında yürürlük alanı bulabilecektir. Bu kanun kayıpların asgari hale indirilmesi için sivil halktan ve diğer paydaşlardan destek alınması hususunu düzenler. Kanun'un 5. Maddesine göre; Mülki idare amirleri sivil savunmayı fiilen taahhuk ettirmekten bizzat mesuldürler. 7126 sayılı Kanun 7. Maddesinde; *Hassas bölgelerdeki resmi ve hususi daire, müessese ve teşekküller arasında Sivil Savunma bakımından işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma valiler ve kaymakamlar tarafından tertip ve tanzim olunur.* hükmüyle açıkça koordinasyonun valiler ve kaymakamlarda olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ilgili Kanun'un 10. Maddesine göre *Mahallin en büyük mülkiye amiri sivil savunma hizmetlerinin planlanması ve karşılıklı yardım hususlarında mahallin garnizon kumandanı ve yoksa en büyük askeri amiri ile iş birliği yapacaktır.*

[9] Dilşat Yılmaz, "Yetki Genişliği" İlkesi Üzerine Bir İnceleme," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, no.1(Haziran,2007), 1253.

[10] Ayfer Genç Yılmaz, "The Missing Piece of the Puzzle: The EMASYA Protocol and Civil-Military Relations in Turkey," *Armed Forces & Society* 49, no.1 (Ocak 2022): 9-10.

B) OLAĞANÜSTÜ HAL DÖNEMİNDE MÜDAHALE

1- Olağanüstü Halin İlan Edilmesi Süreci

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sahip olduğu afetlerle mücadeleye ilişkin geniş mevzuat içerisinde incelemeye normlar hiyerarşisinin en üstünde olan Anayasa ile başlanmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 119. Maddesi Cumhurbaşkanına, tabii afet durumunun ortaya çıkması halinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan etme yetkisi vermiştir. Olağanüstü hal ilan edilmesinin gerekliliği ve sebebi afet anı veya sonrasında afet bölgesine daha hızlı, etkin müdahale edilmesinin sağlanması içindir. Öyleki olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde verilen talimatlar diğer geciktirici mevzuata takılmayacaktır. Örneğin bir afetin etkisini azaltmak için gereken bir talimatın yerine getirilmesi için normal zamanda uygulanması gereken ve uzun süren prosedürler olağanüstü hal süresi ve bölgesiyle sınırlı kalmak kaydıyla daha hızlı yerine getirilebilecektir. Ayrıca zararın artmasına engel olmak için bireylere mal, para gibi yükümlülükler de uygulanılabilecektir.

Olağanüstü hal kararı Cumhurbaşkanı tarafından verildiği gün Resmi Gazete'de yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

6 Şubat depremlerinde olağanüstü hal ilan edilme süresi tartışma konusu olmuştur. 1982 Anayasası'nın ilk haline göre; tabii afet sebebiyle OHAL ilan edilebilmesi için Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu'nun karar alması gerekiyordu. Hatta şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde OHAL ilan edilebilmesi için Bakanlar Kurulu karar vermeden önce Milli Güvenlik Kurulunun görüşünü almak da zorunluydu.^[11] Mevcut sistemde ise Cumhurbaşkanı bu kararı tek imzayla ve hiçbir kurula danışmaksızın alabiliyor. Buna rağmen, Cumhurbaşkanı olağanüstü hal ilan etme yetkisini depremden hemen sonrasında kullanmamıştır. Öyle ki olağanüstü hal kararı Kahramanmaraş, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye

[11] Hasan Tahsin Fendoğlu, "Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hal Kavramı ve Bu Konuda İleri Sürülen Teoriler," *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no.5 (Ekim, 1992): 182.

ve Şanlıurfa illerini kapsayan 10 ilde 8 Şubat 2023 01.00'dan itibaren 3 ay süreyle ilan edilmesine karar verilmiş ve Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.^[12] Deprem 6 Şubat'ta gerçekleştiği halde OHAL ilan kararı ancak 8 Şubat tarihinde çıkarılabildiği görülmüştür. Depremi ilk anında değil de yaklaşık 2 gün geçtikten sonra OHAL ilan edilmesinin anlaşılabilir bir açıklaması yoktur.

2- 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu (OHAL Kanunu)

Olağanüstü hal kararı Resmi Gazete'de ilan edilir edilmez 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu (OHAL Kanunu) devreye girer. 2935 sayılı Kanunun 2. maddesi, *tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalmalar hallerinde ilan edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandırılacağı veya nasıl durdurulacağına, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağına, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceğine, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağına ve olağanüstü yönetim usullerine ilişkin hükümleri* kapsamaktadır. Yine aynı Kanun'un 4. maddesine göre; *Cumhurbaşkanı olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda Anayasanın 91'inci maddesindeki kısıtlamalara ve usule bağlı olmaksızın, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir.* Kanun'un 5., 6., 7. ve 8. maddelerinde ise para, mal ve çalışma yükümlülükleri düzenlenmiş olup yine aynı Kanun'un devamındaki hükümlerde özetle bu Kanun kapsamında tabii afete müdahale etmek ve zararı azaltmak için gerekli her şeye ulaşma imkanı sağlanmıştır. 2935 s. Kanun'un 20. maddesinde ayrıca bölgelerinde tabii afet nedeniyle olağanüstü hal ilan edilen bölge valilerinin kendi mülki idare bölümlerindeki "Acil Kurtarma ve Yardım Örgütlerinin" ihtiyacı karşılamayacağı anlaşılırsa, bölge valilerini çevredeki bölge valiliklerine başvuracaktır. Ayrıca bölge valileri, ani ve olağanüstü olaylarla karşılaşmaları veya yakın bölge valiliklerinin göndereceği yardım gelinceye kadar, bölgedeki en büyük askeri komutanlıktan da yardım isteyebilecektir.

2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 12. maddesinde koordinasyon başlıklı hüküm düzenlenmiştir. Bu hükme göre, koordinasyon Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanının görevlendireceği Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından sağlanacak olup, tabii afete ilgili bakanlıklar temsilcilerinden

[12] R.G. 8.2.2023, S.32098.

meydana gelen “Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu” kurulacaktır. Yine aynı Kanun’un 13. maddesinde bölge olağanüstü hal kurulları ve olağanüstü hal bürolarının kurulması gerektiği hususu şu şekilde düzenlenmiştir:

“Bölge valiliği teşkilat ve birimlerinin görevleri saklı kalmak üzere, olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde; olağanüstü hal ilanını gerektiren olayları ve tedbirlerin uygulanmasını izlemek, değerlendirmek, bunlarla ilgili önerilerde bulunmak üzere bölge valisinin başkanlığında, görevlendireceği il valileri ile diğer kamu kuruluşları yöneticilerinin, garnizon komutanı veya görevlendireceği bir temsilcinin üye olarak katılacağı bölge olağanüstü hal kurulu kurulur. Bölge valisinin gerek görmesi veya olağanüstü halin bir ilde ilan halinde, il merkezlerinde ve ilçelerde birer olağanüstü hal bürosu oluşturulur. İl bürolarına il valisi veya görevlendireceği vali muavini, ilçe bürolarına kaymakamlar başkanlık eder. Adli ve idari yargı ile askeri teşkilatta çalışan personel hariç olmak üzere, başkanlarının uygun göreceği kamu görevlileri, olağanüstü hal süresince, bu kurul ve bürolarda kendi kadroları ile çalıştırılabilir. Olağanüstü hal kurul ve bürolarının kuruluş, toplanma, karar alma, çalışma usul ve esasları yönetmelikte belirlenir.”

2935 sayılı OHAL Kanunu halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağını, kamu görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği gibi olağanüstü yönetim usullerine ilişkin hükümleri içermektedir.^[13] 2935 sayılı Kanun ile, idarenin deprem bölgesindeki hayatı tamamıyla yeniden düzenleme yetkisi mevcuttur. Bu yetki ile deprem bölgesindeki zararı en aza indirmek için neredeyse tüm birimler düzenlenebilecek olup hatta temel hak ve hürriyetler dahi düzenlenebilecektir. Ayrıca Kanun uygulandığında müdahalenin en önemli unsuru olan koordinasyon unsuru da başarılı bir şekilde sağlanabilecektir.

III. SİLAHLI KUVVETLERİN DEPREME MÜDAHALESİZLİĞİ

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), asli vazifelerinin yanında; sel, yangın ve deprem gibi doğal afetlere müdahale konusunda; AFAD sorumluluğunda, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşların katılımıyla birlikte; kara, hava ve deniz ulaştırma araçları sağlama, kolluk ve itfaiye ekiplerine çadır kurulumu ve afetzedelerin beslenmesinde iş gücü sağlama, birlikleri vasıtasıyla arama ve

[13] Candost Yeşil, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Hakların Askıya Alınması ve Olağanüstü Hal,” (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2022), 70.

kurtarma faaliyetlerine katılma, hasta ve yaralıların sıhhi tahliyesine ilişkin hava aracı desteği sağlamak gibi çeşitli mesuliyetleri^[14] olan bir kurumdur. Bu mesuliyetlerin sebebi, TSK'nın, doğal afetlerin aniliği ve bu aniliğe karşı; disiplinli, koordineli ve afetlere doğrudan müdahale edebilir hazır kuvvet bir yapıya sahip olmasıdır. Ayrıca TSK'nın bu yapısı gereği doğal afetler, özelinde ise deprem sonrasındaki zararın azaltılması için aktif kullanımı zorunluluktur. TSK'nın deprem anı ve sonrasındaki sorumlulukları ile TSK'nın depreme müdahale edebilirliği Türk Hukuk Mevzuatı'nın sair kısımlarında düzenlenmiştir.

Deprem bölgesine yapılan müdahalede belki de en çok eleştirilen husus, devletin kurum, kuruluş ve personellerinin bazı bölgelere çok geç ulaşması özelinde ise özellikle kalabalık bir insan gücüne sahip olan Türk Silahlı Kuvvetleri'nden (TSK) yeterince yararlanılamadığı düşüncesidir. Bu sebepten dolayı silahlı kuvvetlerin depreme müdahalesine ilişkin bu başlıkta bazı tespitler yapılacaktır.

Silahlı kuvvetler, denildiğinde değerlendirilmesi gereken kurumlar Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı olan Türk Silahlı Kuvvetleri ve 2016 yılında 668 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu 4'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile İçişleri Bakanlığı'na bağlanan Jandarma Genel Komutanlığı (JGK)'dır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, 430.577 personeliyle^[15] Türkiye'de en teşkilatlı güç konumunda olup deprem olduğunda en hızlı ve koordineli müdahale eden kurumdur. Jandarma personeli ise, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu kapsamından çıkarılarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na dahil edilmiştir. Yani jandarma personeli artık hukuken askeri vasıf taşımamaktadır. Lakin fiili durum farklıdır. Jandarma, 192 binden fazla personeliyle^[16] fiilen askeri vasfını yitirmemiştir. TSK ve JGK'nın personel yapısı değerlendirildiğinde doğrudan deprem gibi doğal afetlerde

[14] T.C. Milli Savunma Bakanlığı Genelkurmay Başkanlığı, Afet ve Acil Durumda TSK'nın Görevi, Erişim Tarihi: 24 Şubat 2023. <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=AfetveAcilDurumda>

[15] T.C. Milli Savunma Bakanlığı, 2021 Yılı Faaliyet Raporu(Ankara:Bütçe ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü, 2022), 10.

[16] T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, 2021 Faaliyet Raporu, Erişim Tarihi:21 Mart 2023. <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/>

görev yapabilecek, özel birlikleri mevcuttur. Bu birliklere Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı Doğal Afet Arama Kurtarma (DAK) Taburu, İnsani Yardım Tugayı ve Jandarma Genel Komutanlığına bağlı Jandarma Komando Özel Asayiş Komutanlığı(JÖAK) örnek verilebilecektir. TSK ve JGK yalnızca insan kuvveti olarak değil insan dışı araçlar örneğin teçhizat, ulaşım araçları gibi insan dışı kuvvetler değerlendirildiğinde de güçlü kurumlardır.

A) SİLAHLI KUVVETLERİN KOCAELİ DEPREMİNDEKİ ROLÜ

17 Ağustos 1999' da Gölcük'te 7,5 büyüklüğünde gerçekleşen deprem, büyük çapta can ve mal kaybına neden olmuştur. 17 binden fazla insan hayatını kaybetmiş depremden milyonlarca insan etkinlenmiştir. Türk Silahlı Kuvvetler depremin ilk günü, ilk 3 saat içerisinde deprem bölgesinde arama kurtarma çalışmalarına başlamıştır. Silahlı kuvvetler arama kurtarma çalışmalarında, güvenliğin sağlanmasında, acil yardım çalışmalarının yönetilmesinde, çadır kentlerin kurulmasında ve sağlık hizmetlerinin örgütlenmesinde büyük pay sahibi olmuştur. Ayrıca bölgedeki insanların beslenme ve ulaşım ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli desteği sağlamıştır. TSK, deprem bölgesinde toplam 1.312 çocuğa hizmet veren 15 adet kreş açmıştır. 1999 Depreminin tartışmasız lider kurumu olmuştur. Bu durum basında da aynı şekilde yer edinmiştir. Nitekim sayısız araç, gereç ve hizmetin yanında deprem sonrasında bölgede 64.000'den fazla TSK personeli görev yapmıştır.^[17]

B) 6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİNE SİLAHLI KUVVETLERİN MÜDAHALESİ

Depreme müdahalede askerin kışladan geç çıkarıldığı ve görevlendirilen asker sayısının azlığı konusunda eleştirilerde bulunulmuştur. Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın depremin ilk günü olan 6 Şubat 2023'te yaptığı açıklamaya^[18] göre, arama kurtarma çalışmalarına toplam 3 bin 500 askeri

[Jandarma/indirilebilir-icerikler/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2021-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf](#)

[17] Mutlu Tokmak, Doğal Afetlerde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (Tsk) Etkin Kullanımı: Kocaeli Ve Van Depremi Örneği(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, 2012), 88-91.

[18] Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar: "17 Uçakla İstanbul, İzmir ve Ankara'dan Gaziantep ve Adana'ya Sürekli Olarak Yardım Uçuşları Gerçekleştiriliyor,"

personel katılmıştır. Daha sonrasında yapılan açıklamalarda görev alan askeri personel sayısının artırılmış olduğu belirtilmiştir. Askerin kışladan geç çıktığı iddialarına ise yine MSB Bakanı Hulusi Akar; depremden hemen sonrasında yapılan eylemleri saat saat açıklayarak cevap vermiştir.^[19] Her ne kadar yapılan açıklama detaylı olarak sunulsa da; Bakan Akar'ın, Hatay'daki 8'inci Komando Tugayının saat 10:00'da arama kurtarma çalışmalarına başlağını, saat 13.24'te Elbistan merkezli ikinci büyük deprem yaşanırken, kendilerinin de bu sırada Hatay'a giderken yolda yakalandıklarını aktarması da göstermektedir ki depremden 6 saat sonra, Hatay'da bulunan birlikler Hatay'a yeni müdahale etmeye başlamış olup depremden 9 saat geçmesine rağmen Milli Savunma Bakanı Hatay'a ulaşamamıştır.

TSK'nın mevcudunun 430 bin personelden oluşması, öncesinde TSK'ya bağlı olan JGK'nın mevcudunun ise 192 binden fazla olduğu göz önüne alındığında, 1999 Kocaeli depreminde görevlendirilen TSK personel sayısı ile yapılan müdahalenin zamanı; Şubat 2023 depremlerinin verdiği zarar ile depremden etkilenen bölge alanı mukayese edildiğinde, sağlanacak faydaya tam manasıyla ulaşmak anlamında yeterli askeri personelin görevlendirilmediği ve müdahalenin geç yapıldığı eleştirileri haklı çıkabilecektir.

C) SİLAHLI KUVVETLERİN DEPREME MÜDAHALE MEVZUATI

Askeri Kanunlar incelendiğinde ise, 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun "Tabii Afetlere Yardım" başlıklı 112. maddesi de yer sarsıntısı (deprem) zuhur ettiğinde 7269 sayılı kanun ve ekleri hükümleri dahilinde hareket olunacağını belirtmiştir. Yine Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliği'nin 709. maddesinde yer sarsıntısı (deprem) durumunda "*Afet bölgelerinde veya civarında bulunan Türk Silâhlı Kuvvetleri kumandan ve âmirleri, hazarda kendilerinden vali veya kaymakamlar tarafından istenilecek yardımları üstlerinden emir beklemezsizin yapmaya mecburdurlar.*" şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Milli Savunma Bakanlığı, Erişim Tarihi: 7 Mart 2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/622023-58242>

[19] T.C. Milli Savunma Bakanlığı, "Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar'dan "Asker Kışladan Geç Çıkarıldı" Söylemlerine Tepki," Erişim Tarihi: 9 Mart 2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/2022023-45112>

2016 yılında Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlan-
sada askeri vasfını kaybetmemiştir. Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri
Yönetmeliği'nin 14. maddesi de Jandarmanın deprem ile ilgili amirlerine ve
ilgili kamu görevlilerine haber vereceğini, ayrıca gecikmeksizin olay yerine
gidip ve gerekli bütün önlemleri alacağını ve kurtarılan eşyanın yitip, yağ-
malanmaması için önlem alması gerektiğini düzenlemektedir.

Yukarıda yapılan değerlendirme sonucu askeri birliklerin, afet bölgelerinde
görev yapabilmesi için mülki idare amirleri tarafından göreve çağrılmasının
öncelikli şart olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çağrı yapıldıktan sonra askeri
birimler valinin koordinasyonunda, Kanunlarla verilecek görevleri yerine
getirebilecektir.

SONUÇ

Türkiye, 6 Şubat depremlerine fiilen hazırlıklı yakalanmıştır. Öyle ki 9 Ekim 2019 tarihinde saat 13.22'de; 7,5 büyüklüğünde ve Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi merkezli deprem tatbikatı yapılmıştı. Bu tatbikatın kapsamı çok geniş olup, tatbikat toplam 1413 personel, 1 helikopter, 271 araç, 1 arama ve kurtarma köpeğinin katılımıyla icra edildi. Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Malatya, Kilis, Osmaniye ve Şanlıurfa etkilenen iller olarak tatbikatta yer almıştı. 3 gün süren ve 26 ilin katılımıyla gerçekleşen tatbikat, yapılan değerlendirme toplantılarıyla sona ermişti.^[20] Görüldüğü üzere 6 Şubat 2023'te gerçekleşen depremlerin neredeyse bire bir aynaları senaryolandırılmış, tatbikat olarak yaklaşık 3.5 yıl önce gerçekleştirilmiştir.

Türkiye 6 Şubat 2023'te meydana gelen depremlerde görüldüğü üzere mevzuat olarak da hazır yakalanmıştır. Öyle ki; olağan ve olağanüstü dönemlerde müdahale aşamasında uygulanacak geniş mevzuatın depremden sonraki müdahaleye ilişkin incelemesi yapılmış olup bu düzenlemelerde eksik hususlara rastlanmamıştır. Düzenlemelerde, müdahale esnasında ve sonrasında oluşun nasıl gerçekleşeceği ayrıntılı şekilde düzenlenmiş olup kurum, kuruluş ve kamu görevlilerinin yetki ve görevleri tam anlamıyla belirtilmiştir. Mevzuatın tam olmasına karşın mevzuata uyulması ve mevzuatın uygulanması hususlarında ciddi eksikliklerin mevcut olduğu görülmektedir.

Depreme müdahale hususundaki mevzuattan anlaşılan, müdahale ve sonrasındaki koordinasyondan öncelikli sorumlu kişiler mülki idare amirleridir. Valiler ve kaymakamlar, ilgili kanunlardan kaynaklanan görev ve sorumluluklarını yerine getirme hususunda eksik kalmışlardır. Öyle ki, asli vazifelerini sağlayacak yetkilerini kullanmakta tereddüt yaşamışlardır. Medyaya yansıdığı kadarıyla, valilerin çevre illerden yardım istemekten, askeri makamlardan destek talep etmekten ve sorumluluk almaktan kaçındığı da gözlerden kaçmamıştır. Vali ve kaymakamlar temel görevleri olan; bölgedeki afeti yönetmek ve koordinasyonu sağlamak hususlarını yerine getirememişlerdir.

Silahlı kuvvetlerden deprem bölgesinde yararlanmak, bu kadar geniş bir alanı etkileyen depremlerde zorunluluk halidir. Ne yazık ki bu zorunluluk

[20] Kahramanmaraş 2019 Ulusal TAMP Tatbikatı Gerçekleştirildi, 11 Ekim 2019, Erişim Tarihi: 11 Mart 2023. <https://kahramanmaras.afad.gov.tr/kahramanmaras-ulusal-deprem-tatbikati-gerceklestirildi>

hali olmasına rağmen silahlı kuvvetlerin deprem bölgesine geç ulaşması, yeterince personelle müdahale etmemesi gibi sorunlar meydana gelmiştir. Mevzuat değerlendirildiğinde, askerin kışladan kendinin instiyatif olarak çıkması mümkün değildir. Lakin mülki idare amirlerinin talep etmesi halinde asker bir başka yerden emir beklemeksizin depreme müdahale edebilecekken valiler bu yetkilerini kullanmamıştır. Dolayısıyla askerin deprem bölgesine doğrudan ve hızlıca müdahale şansı olmamıştır. Ez cümle silahlı kuvvetlerden deprem bölgesinde yeterince verim alınmamıştır.

Sonuç olarak; 6 Şubat depremlerinde; kurum ve kuruluşlar ile kamu görevlileri kendilerine tevdi edilmiş vazifeleri yerine getirmede eksik kalmışlardır, deprem sonrasındaki zararı azaltmak için yasal düzenlemelerde kendilerine verilen, kullanabilecekleri argümanları yeterince kullanmamışlardır. Silahlı kuvvetler zararın azaltılması hususunda yeterince değerlendirilmemiş olup silahlı kuvvetlerin bölgedeki varlıklarını sağlama noktasında geç ve eksik kalınmıştır. Depreme hazırlıksız olarak yakalanmış olsaydık, kayıplarımızın ve zararın ne kadar olacağı sorusunun cevabı ise muammadır.

KAYNAKÇA

- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *Türk İdare Hukuku*. 15. baskı, Ankara:Savaş Yayınevi, 2022.
- Altun, Fatih. “Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme.” *Sosyal Çalışma Dergisi* 2, no.1 (2018): 1-15.
- Çıtak, Halim Alperen. *İdare Hukukunun İçtihadi Karakteri*. 1.baskı, Ankara: Oniki Levha Yayınları, 2020.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin. “Türk Anayasa Hukukunda Olağanüstü Hal Kavramı ve Bu Konuda İleri Sürülen Teoriler.” *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no.5 (1992): 179-203.
- İlhan, Ali Murat. “Afetler Ve İnsani Yardım Operasyonlarında Silahlı Kuvvetlerin Rolü.” *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 2, no.1 (2016): 107-129.
- Kundak, Seda ve Mikdat Kadioğlu. *İlk 72 Saat*. Ankara: T.C. Başbakanlık Afet Ve Acil Durum Başkanlığı, 2011.
- Tokmak, Mutlu. “Doğal Afetlerde Türk Silahlı Kuvvetleri’nin (Tsk) Etkin Kullanımı: Kocaeli ve Van Depremi Örneği” Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, 2012.
- Yavaş, Hikmet. *Doğal Afetler Yönüyle Türkiye’de Belediyelerde Kriz Yönetimi*. 1.baskı, Ankara: Orion Yayınevi, 2005.
- Yeşil, Candost. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Hakların Askıya Alınması ve Olağanüstü Hal.” Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2022.
- Yılmaz, Ayfer Genç. “The Missing Piece of the Puzzle: The EMASYA Protocol and Civil-Military Relations in Turkey.” *Armed Forces & Society* 49, no.1 (2022):1-19.
- Yılmaz, Dilşat. “Yetki Genişliği” İlkesi Üzerine Bir İnceleme.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, no.1 (2007): 1245-1254.

Diğer Kaynaklar

HaberTürk, Bilanço ağırlaşıyor!, 23 Şubat 2023. Erişim Tarihi 4 Mart 2023, <https://www.haberturk.com/deprem-olu-sayisi-ve-yarali-sayisi-son-dakika-aci-bilanco-aciklandi-23-subat-2023-depremden-son-durum-3567941>

Kahramanmaraş Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2019 Ulusal TAMP Tatbikatı Gerçekleştirildi- 11 Ekim 2019, Erişim Tarihi 11 Mart 2023, <https://kahramanmaras.afad.gov.tr/kahramanmaras-ulusal-deprem-tatbikati-gerceklestirildi>

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Kahramanmaraş-Pazarcık'ta Meydana Gelen Deprem Hk. Basın Bülteni-5, 6 Şubat 2023, Erişim Tarihi 3 Mart 2023, <https://www.afad.gov.tr/kahramanmaras-pazarcikta-meydana-gelen-deprem-hk-basin-bulteni5#:~:text=06.02.2023%20tarihi%2004.17'de,bir%20deprem%20daha%20meydana%20gelmi%C5%9Ftir>

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türkiye Afet Müdahale Planı(TAMP).Erişim Tarihi: 10 Mart 2023 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf

T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. “2021 Faaliyet Raporu”. Erişim 21 Mart 2023. <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Jandarma/indirilebilir-icerikler/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2021-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf>

T.C. Milli Savunma Bakanlığı , Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar: “17 Uçakla İstanbul, İzmir ve Ankara'dan Gaziantep ve Adana'ya Sürekli Olarak Yardım Uçuşları Gerçekleştiriliyor.”, Erişim Tarihi 7 Mart 2023, <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/622023-58242>

T.C. Milli Savunma Bakanlığı Genelkurmay Başkanlığı. “Afet ve Acil Durumda TSK'nın Görevi”. Erişim 24 Şubat,2023. <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=AfetveAcilDurumda>

T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar'dan “Asker Kışladan Geç Çıkarıldı” Söylemlerine Tepki, Erişim Tarihi 9 Mart 2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/2022023-45112>

T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “2021 Yılı Faaliyet Raporu” Ankara:Bütçe ve Mali Hizmetler Genel Müdürlüğü, 2022.

Trthaber, Türkiye’de gerçekleşen büyük depremler, Erişim Tarihi 3 Mart 2021, Erişim Tarihi 3 Mart 2023. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-gerceklesen-buyuk-depremler-561205.html>